

Sittemmin lähetti rahatoimikamari kirjelmässä marraskuun 21 päivältä valtuustolle kaupungin yleisten töiden hallituksen laatiman ehdotuksen XIII kaupunginosan korttelien n:o:jen 403 ja 422 kaupunginasemakaavanmuutokseksi, josta ehdotuksesta kamari oli hankkinut terveydenhoitolautakunnan lausunnon, sekä esitti hankittavaksi k. senaatin vahvistuksen ehdotukselle. Kaupunginvaltuusto myöntyi 1) esitykseen.

Rahatoimikamarin esityksestä vahvisti 2) kaupunginvaltuusto Vallilan alueella olevan korttelin n:o 537 jaotussuunnitelman.

Korttelin n:o 537 jaotussuunnitelman muutos.

2. Kiinteän omaisuuden hankintaa ja kaupungille kuului tuollaisen omaisuuden luovutusta koskevat asiat.

Kirjelmässä helmikuun 24 päivältä lähetti 3) maistraatti valtuustolle jäljennöksen k. senaatin edellisen tammikuun 11 päivänä tekemästä päätöksestä, joka koski Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylässä olevan Bölen maistraatintalon päälökhon yhdistämistä kirjollisessa, hallinnollisessa ja oikeudellisessa suhteessa Helsingin kaupunkiin 4).

K. senaatin päätös Bölen talon yhdistämisestä kaupunkiin.

Kaupunginvaltuusto päätti ilmoittaa mainitussa päätöksessä säädetyt ehdot rahatoimikamarin tiedoksi ja noudatettavaksi.

Kirjelmässä helmikuun 26 päivältä mainitsi rahatoimikamari, että kaupungin teknillisten laitosten hallitus oli kamariin lähetetyssä, kaupunginvaltuustolle osotetussa kirjelmässä esittänyt, että Kasarminkadun tontilla n:o 11 ja Pikku Robertinkadun tontilla n:o 10 olevan, kaupungin teknillisten laitosten käyttämän hallintorakennuksen vastaisen laajennuksen varalta olisi kaupungille ostettava viimeksi mainittuun tonttiin rajoittuva Pikku Robertinkadun asunto-tontti n:o 8 148,000 markan hinnasta; ja hallituksen esitystä puoltaen sekä varaten itselleen tilaisuuden täydellisemmän perustelun antamiseen asiasta esitti kamari, että kaupunginvaltuusto päättäisi maistraatilta anoa toimenpiteeseen ryhtymistä lisättyjen valtuusmiesten valitsemiseksi puheena olevaa ostokysymystä käsittelemään.

Pikku Robertinkadun tontin n:o 8 osto.

Tähän rahatoimikamarin esitykseen kaupunginvaltuusto myöntyi 5).

Sittemmin lähetti rahatoimikamari kirjelmässä 6) maaliskuun 18 päivältä valtuustolle kaupungin teknillisten laitosten hallituksen edellä mainitun esityksen sekä lausui m. m. seuraavaa:

1) Valt. pöytäk. jouluk. 10 p. 12 §. — 2) Valt. pöytäk. maalisk. 12 p. 16 §. — 3) Valt. pöytäk. maalisk. 12 p. 11 §. — 4) Ks. 1909 vuod. kert. siv. 8. — 5) Valt. pöytäk. helmik. 27 p. 36 §. — 6) Valt. pain. asiakirj. n:o 18.

Teknillisten laitosten ala-aseman ja aseman sekä hallintorakennuksen laajentaminen kävi olojen pakosta kohdakkoin välttämättömäksi. Kaupungin kolmen teknillisen laitoksen ja erittäinkin sähkötehtaan todennäköisen nopean laajenemisen johdosta oli luonnollista, että kohdakkoin myös täytyi teettää lisärakennus koneosastoa samoin kuin hallintupuoltakin varten. Epäilemätöntä oli, että teknillisten laitosten tonttien rakentamattomaan osaan kävisi teettämisen lisärakennuksen, joka melko pitkiksi ajoiksi riittäisi täyttämään lisätilan tarpeen. Mutta epäilemätöntä oli niinkään, että lisätilaa kohdakkoin edelleenkin tarvittiin. Ala-asema- ja hallintorakennuksen pääryhmän yhteyteen oli kuitenkin vastedes oleva aivan mahdoton teettää lisärakennusta, ellei kaupunki hankkinut viereistä tonttia omakseen. Sitä paitsi oli huomattava, että kaupungin omistaman, nykyään rakentamatta olevan osan voisi käyttää hyväksi tuntuvasti edullisemmin, jos kaupunki hankkisi naapuritontin omakseen. Lisäksi tuli se seikka että, jos tämä talonkauppa tehtäisiin, kaasutehtaan ei enää tarvitsisi maksaa kallista vuosivuokraa, 6,500 markkaa, näyttelyhuoneistosta ja tavarasuojista, koska sähkötehtaalla olisi siten haukitussa talossa riittävästi tilaa tarpeellisille tavarasuojille ja kaasutehdas niin ollen voisi jäädä nykyisiin huoneistoihinsa. Yksin se seikka, että kaupunki siten säästyvästään vuokrasta saisi 4.4 %:n koron tontinostoon käyttämälleen pääomalle, jo puolusti puheenalaisen kaupan päättämistä.

Edellä esitetyillä perusteilla rahatoimikamari ehdotti:

kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi:

että sähkötehdasta varten ostetaan korttelissa n:o 52 oleva Pikku Robertinkadun talo ja tontti n:o 8 148,000 markan kauppahinnasta, joka maksetaan 1911 vuoden obligatsioonilainan varoista; sekä

varsinaisen kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että k. senaatilta hankitaan vahvistus edellä mainitulle päätökselle;

että rahatoimikamari saa tehtäväkseen edellä esitetyillä ehdoilla päättää puheenalaisen talonkaupan; sekä

että sähkötehtaan sen vuotisista voittovaroista osotetaan 500 markkaa maksettavaksi ent. senaattori K. Castrénille palkkioksi hänen kaupungin puolesta suorittamastaan tehtävästä mainitussa talonkaupassa.

Lisätty ja varsinainen kaupunginvaltuusto hyväksyivät ¹⁾ rahatoimikamarin esityksen.

Sittemmin ilmoitettiin ²⁾ maistraatin kirjelmässä kesäkuun 8 päivältä kaupunginvaltuuston tiedoksi, että senaatti oli edellisen

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. maalisk. 26 p. 1 § ja valt. pöytäk. s. p. 1 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. syysk. 10 p. 18 §.

toukokuun 22 päivänä vahvistanut lisätyn kaupunginvaltuuston edellä kerrotun päätöksen.

Edellä mainittu 148,000 markan määräraha 1) merkittiin 1913 vuoden menosääntöön.

Kirjelmässä toukokuun 1 päivältä lähetti maistraatti valtuustolle kaupungin poliisimestarin maistraatille tekemän esityksen että, kun Bölen maistraatintalon päälohko nyttemmin oli yhdistetty kaupunkiin, sopiva huoneisto Fredriksperin vartiokonttoria varten pantaisiin kuntoon poliisin käytettäväksi, sekä puolsi tarkoitukseen tarpeellisen määrärahan myöntämistä.

Rahatoimikamari, jonka lausunto asiasta oli hankittu, ilmoitti 2), että kruununnimismies G. E. Holmström, joka k. senaatin vuonna 1906 antaman määräyksen johdosta että Bölen yhdyskuntaan oli perustettava poliisivartiokonttori oli ostanut huvilatiluksen n:o 2 sikäläisestä korttelista n:o 561 ja sisustuttanut erään siinä olevan rakennuksen puheena olevaksi vartiokonttoriksi sekä vuokrannut sen valtiolle viideksi vuodeksi, marraskuun 1 päivästä 1907 lukien, 1,000 markasta vuodessa, oli tarjonnut mainitun huvilatontin siinä olevine rakennuksineen kaupungin lunastettavaksi 11,000 markasta, ja esitti kamari, että kaupunki epäämällä huvilanomistaja J. A. Salosen valtuustolle tekemän tarjouksen että ostettaisiin Bölen esikaupungin korttelissa n:o 571 oleva tontti n:o 26 siinä olevine rakennuksineen tarvittavaksi poliisivartiokonttoriksi, lunastaisi puheena olevaan tarkoitukseen kruununnimismies Holmströmiltä mainitun esikaupungin korttelissa n:o 561 Herttakadun varrella sijaitsevan huvilatiluksen n:o 2 tontin vuokraoikeuden ynnä tontilla olevain rakennusten omistusoikeuden 11,000 markan kauppahinnasta.

Asiaa esiteltäessä hyväksyi 3) kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin esityksen, ja oli mainittu menoerä maksettava valtuuston käyttövaroista.

Rahatoimikamariin annetussa, kaupunginvaltuustolle osotetussa ja kamarin kirjelmässä heinäkuun 18 päivältä valtuustolle lähetetyssä kirjoituksessa anoi Helsingin kaupunkilähetys, että kaupunki työkykyisten, avun tarpeessa olevain miesten ja vapaaksi päästettyjen vankien työsiirtolaksi, jommoisen yhdistys aikoi perustaa, lunastaisi ja kaupunkilähetyksen vuokravapaasti käytettäväksi antaisi rautatien aseman lähellä sijaitsevan ynnä tilaisuutta suo- ja uutisviljelykseen tarjoovan maatilán sekä sen lisäksi siirtolan voimassapiiton myöntäisi 10,000 markan vuosiavustuksen; ja tarjoutui kaupunkilähetys siirtolassa varaamaan 20 vapaasijaa vaivaishoitohalli-

Herttakadun
huvilatiluksen
n:o 2 vuokra-
oikeuden lu-
nastus.

Kysymys maa-
tilan ostamises-
ta työsiirtolan
paikaksi.

1) Valt. pöytäk. jouluk. 30 p. 1. §. — 2) Rtk. kirj. syysk. 12 p. n:o 470. — 3) Valt. pöytäk. syysk. 24 p. 22 §.

tuksen suosittamille, kaupungista kotoisin oleville henkilöille, sillä ehdolla kuitenkin että kaupunki kunkin täältä kotoisin olevan hoidokin puolesta, mikäli niiden luku nousee kahtakymmentä enemmän, suorittaisi päivämaksua markan.

Asiaa esiteltäessä lähetettiin 1) se edelleen valmisteltavaksi erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi valittiin 2) herrat Serlachius, Forsius ja Hertzberg, ent. pormestari B. Schauman sekä jumaluusopintohtori B. H. Päivänsalo.

Valiokunta antoi sittemmin asiasta marraskuun 4:nä päivätyn mietinnön 3), lausuen siinä m. m. seuraavaa:

Kaupunkilähetyksen suunnitteleman laitoksen tarkoituksena oli ehkäistä Helsingissä valtaan päässyttä kerjuuta sekä varata hoitola kodittomille ja työttömille kulkureille ja vapaaksi päästetyille vangeille. Tarkempia tilastotietoja irtolaisuuden ja kerjuun laajuudesta kaupungissamme ei valiokunnalla ollut tilaisuutta antaa, mutta tämän yhteiskuntapaheen valaisemiseksi mainittiin, että tšekäläisissä yömajaloissa oli viime vuonna myyty noin 80,000 yösilippua, joista suurimman osan olivat käyttäneet Helsingissä kotipaikkaoikeutta nauttivat henkilöt.

Valiokunta oli sitä mieltä, että työsiirtola, johon mainittuihin ryhmiin kuuluvia miespuolisia avunetsijöitä kävisi neuvominen, oli tarpeen vaatima, sekä katsoi, että kaupungin tuli olla avullisena tuollaisen yhteiskuntaa hyödyttävän laitoksen toimeensaamisessa. Samantapaisia työsiirtoloja kuin kaupunkilähetyksen ehdottama oli useimmissa sivistysmaissa, m. m. Saksassa ja Ruotsissa, ja olivat ne, mikäli valiokunnalle oli ilmoitettu, antaneet oivallisia tuloksia.

Työsiirtolan johdon voisi täydellä luottamuksella uskoa kaupunkilähetykselle. Menestyksellisen, lähes kolmikymmenvuotisen toimintansa johdosta yhteiskunnan palveluksessa tässä puheena olevalla alalla sekä sinä aikana saavuttamansa kokemuksen perusteella täytyi tätä yhdistystä pitää sopivimpana ottamaan tämän tärkeän tehtävän huolekseen. Kaupunkilähetyksen hoidossa työsiirtola saisi yksityisen armeliaisuuslaitoksen leiman eikä siihen kohdistettaisi samoja ennakko-uuloja, kuin jos se olisi kunnan laitos — „vaivaistalo“. Laitoksen ottaminen kunnan haltuun sitä vastoin olisi valiokunnan mielestä moneltakin kannalta katsoen erehdys. Hallinto kävisi siten kalliimmaksi ja hoitokoneisto raskaskulkuisemmaksi, kuin jos sen hoito uskottaisiin kaupunkilähetykselle, jolla oli käytettävänä melko runsaita vapaaehtoisia työvoimia ja palkaton henkilökunta, joka pelkästä elävästä asianharrastuk-

1) Valt. pöytäk. syysk. 10 p. 47 §. — 2) Valt. pöytäk. syysk. 24 p. 19 §. —

3) Valt. pain. asiakirj. n:o 65.

sesta oli antautunut armeliaisuuden palvelukseen. Kunnallisena laitoksena sille sitä paitsi asetettaisiin paljon suurempia vaatimuksia m. m. rakennuksiin ja laitteisiin nähden, kuin jos sitä vaatimattomammassa muodossa pidettäisiin voimassa yksityisenä armeliaisuuslaitoksena.

Siinä tapauksessa että kaupunki hankki kaupunkilähetykselle tilaisuuden työsiirtolan perustamiseen, näytti olevan asian luonnossa, että laitoksen järjestys ja hallinto asetettiin kaupunginviranomaisten silmälläpidon ja valvonnan alaiseksi sekä varsinkin että likeinen yhteistyö aikaansaatiin vaivashoitohallituksen ja laitoksen kesken. Viimeksi mainitussa kohden työsiirtola varmaankin olisi täyttävä todellisen tarpeen. Usein nimittäin sattui, että poliisin tuodessa irtolaisuudesta ja kerjäämisestä pidätettyjä nuorenpuoleisia henkilöjä saamaan säädetyn varotuksen heräsi epäily, oliko tarkoituksenmukaista lähettää heidät kuvernöörin tuomittavaksi yleiseen työhön oijennuslaitoksessa, koska siitä ei ollut parannusta odotettavana, vaan pikemmin päinvastoin. Jos näissä tapauksissa vaivashoitohallitus voisi poliisiviranomaisten kanssa sopia sellaisesta ehdollisesta toimenpiteestä, että varotettavaksi tuotu, sensijaan että hänet paikalla annettaisiin kuvernöörin käsiteltäväksi, velvoitettaisiin ilmoittautumaan työsiirtolaan ja siellä hyvin käyttäytymään jonkin aikaa, sen uhalla että hänet muuten annetaan kuvernöörin käsiteltäväksi, ja työsiirtola olisi velvollinen sinne osotetun vastaanottamaan, olisi siirtolan toiminnasta varsin luultavasti odotettavana käytännöllisiä tuloksia.

Kaupunkilähetyksen suunnitelman mukaan sijoitettaisiin laitos maaseudulle jollekin maanviljelystilalle. Hoidokeille, jotka kaupunkilähetyksen toimesta saisivat vapaan rautatiematkan siirtolaan, annettaisiin maksutta vaatteet ja elatus. Heidän pääasiallisimpana toimenaan olisivat maanviljelystyöt, erittäinkin uutisviljelys, sekä suutarin-, räätälin-, puusepän- ja sepäntyö, harjain ja vasujen teko y. m. Tietenkin olisivat hoidokit velvolliset alistumaan laitoksen kurinpitoon ja työjärjestykseen, mutta heitä ei velvoitettaisi laitoksessa pysymään. Päinvastoin olisi heihin istutettava sitä tunnetta, että he ovat vapaita työntekijöitä eivätkä vaivashoidosta johtuvan pakon alaisia.

Kun työsiirtolaa ei sopinut sijoittaa kaupungin nykyään omistamille eikä niillekään alueille, joiden osto paraikaa oli päiväjärjestyksessä, heräsi kysymys, millä tavoin kaupungin olisi edistettävä yrityksen toteuttamista. Tämä kävi päinsä joko siten, että kaupunkilähetys, jolla ei ollut varoja tarkoitukseen tarpeellisen maatilan hankkimiseen, saisi kaupungilta siihen tarpeeseen kannatusapua, taikka myös siten, että kaupunki itse lunastaisi kiinteistön ja antaisi

sen kaupunkilähetyksen käytettäväksi. Valiokunta asetti jälkimmäisen menettelyn ehdottomasti etusijaan. Jos se pienenlöntä maatila, josta tässä oli puhe, saataisiin kutakuinkin kohtuullisesta hinnasta, tietäisi tämä, maamme eteläosissa huomattavaan maa-arvon nousuun nähden, varsin tyydyttävää rahainsijoitusta. Jos kaupunki pysyi maan omistajana, palautuisi kiinteistö, siinä tapauksessa että työsiirtolan toiminta lakkaisi, kaupungin käytettäväksi ja oli myytävissä kaupungin hyväksi.

Tämän johdosta ja voidakseen, kaupunginvaltuuston suostumusta edellyttäen, saattaa asian pikaiseen ja onnelliseen ratkaisuun oli valiokunta ryhtynyt alustaviin toimenpiteisiin työsiirtolaksi sopivan maa-alueen ostamiseksi ja sitä varten käyttämänsä asiantuntijan avulla hankkinut tietoja puheenalaiseen tarkoitukseen tarjona olevista maatiloista sekä niiden myyntihinnasta. Kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja harkittuaan oli valiokunta päättänyt ehdottaa ostettavaksi kaksi Täckerin rautatienaseman läheisyydessä rannikkoradan varrella sijaitsevaa kiinteistöä, nimittäin Knutsin verotalon n:o 6 Inkoon pitäjän Rankilan kylästä sekä siihen rajoittuvan Bytarsin verotalon n:o 8 saman pitäjän Ingarskilan kylästä. Näiden talojen omistajat olivat valiokunnalle antaneet vuoden loppuun voimassa olevat sitovat myyntitarjoukset, joiden mukaan mainitut talot rakennuksineen ja kalustoineen tarjottiin kaupungin lunastettaviksi, ensinmainittu 57,000 ja jälkimäinen 28,000 markan hinnasta.

Nämä talot sopisivat mitä sekä asemaan että pinta-alaan ja maanlaatuun tuli erittäin hyvin puheenalaisen laitoksen paikaksi. Talot sijaitsivat noin kilometrin päässä vilkkaasti liikennöidyltä rautatienasemalta sekä terveellisessä ja rauhallisessa seudussa, kyllin loitolla pääkaupungista houkutuksineen, mikä seikka silmälläpidon kannalta oli sangen tärkeä. Knutsin talon pinta-ala oli kaikkiaan 95.919 ha. Kun Knutsin talon metsä tuskin riittäisi kotitarpeiksikaan eikä tilalla ollut tilaisuutta uutisviljelyksiin, mikä työsiirtolassa olisi sangen tärkeä työala, oli valiokunta ollut sitä mieltä, että olisi ostettava Bytarsin talokin. Tämän talon tilusala oli kaikkiaan 87.6 ha.

Valiokunta oli sitä mieltä, että Knutsin talosta pyydettyä hintaa ei käynyt pitäminen liiallisena sekä ettei Bytarsin talosta pyydetty hintakaan, kun otettiin huomioon olemassa oleva tarve sekä se seikka, että tilaa voi käyttää yhdysviljelyksessä Knutsin talon kanssa, ollut kohtuuton.

Knutsin tilalla toimeenpantavista korjaus- ja uutisrakennustöistä oli laskettu olevan kustannuksia hiukan yli 20,600 markan.

Työsiirtolan vuotuiset kunnossapitokustannukset oli kaupunkilähetyksen, edellyttäen laitokseen sopivan enintään 50 hoidokkia ja

maatilat annettavan vuokratta yhdistyksen käytettäväksi, laskenut 36,950 markaksi. Näiden vuosimenojen suoritukseen olisi kaupunkilähetyksellä käytettävänä tuloja 26,950 markkaa. Arvioidussa vuosirahansäännössä syntyisi siten 10,000 markan vajaus, joka olisi täytettävä kaupungin varoista myönnettävällä apurahalla. Lienee kuitenkin edellytettävä kunnossapitokustannusten vastaisuudessa jonkin verran kohoavan, mikä seikka vaatisi vastaavassa määrässä korottamaan kaupungin maksettavaa kunnossapitoapurahaa.

Edellä lausutun nojalla valiokunta ehdotti,

että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi:

kaikkiaan 85,000 markan hinnasta ostaa Knutsin verotalon n:o 6 Inkoon pitäjän Rankilan kylästä sekä Bytarsin verotalon n:o 8 saman pitäjän Ingarskilan kylästä sekä antaa nämä maatilat Helsingin kaupunkilähetyksen käytettäväksi Helsingin kaupungista kotoisin olevain, apua tarvitsevain, työkykyisten miesten työsiirtolan perustamista varten; sekä

antaa varsinaisen kaupunginvaltuuston toimeksi ryhtyä päätöksestä aiheutuviin täytäntöönpanotoimiin; samoin kuin

että varsinainen kaupunginvaltuusto päättäisi:

antaa rahatoimikamarin toimeksi edellä mainituin ehdoin päättää puheena olleiden maatilain kaupan sekä määrätä milloin tilat haltuun otetaan;

niinikään käskää rahatoimikamarin, sittenkun kaupunki on mainitut tilat ottanut haltuunsa, luovuttaa ne kaupunkilähetykselle, sillä ehdolla että sanottu yhdistys saa näitä kiinteistöjä vuokratta käyttää ja pitää hallussaan niin kauan kuin työsiirtolaa siellä asianmukaisesti pidetään voimassa, ei kuitenkaan 25 vuotta kauempaa, ja että kaupunkilähetys laitoksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistuu kaupunginviranomaisten määräämiin ohjeisiin ja tarkastukseen sekä noudattaa niitä muita ehtoja ja määräyksiä, joita rahatoimikamari katsonee olevan syytä vuokrakirjaan panna; niin myös

1913 vuoden rahassäännössä osottaa a) yhteensä 85,000 markkaa puheenalaisten maatilain kauppahinnan maksuksi; sekä b) kaupunkilähetykselle tilintekovelvollisuudella arviolta 21,000 markkaa työsiirtolassa tarpeellisiin uutistyo- ja korjauskustannuksiin ynnä arviolta 10,000 markan apurahan laitoksen kunnossapitoon vuonna 1913.

Asiaa uudestaan esiteltäessä päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto maistraatilta anoa ryhdyttäväksi toimenpiteeseen lisättyjen valtuusmiesten valitsemiseksi asiaa käsittelemään, minkä ohessa rahatoimikamari sai toimekseen valtuustolle antaa lausunnon asian rahallisesta puolesta.

¹⁾ Valt. pyötk. marrask. 12 p. 19 §.

Antamassaan lausunnossa 1) teki rahatoimikamari erinäisiä muistutuksia valiokunnan ehdottamaa maatilain ostoa vastaan sekä lausui mielipiteenään, että kaupunki joutuisi ostettavaksi ehdote- tuista tiloista maksamaan 25 % liikaa; että edellytetyt uutisrakennus- ja korjauskustannukset nousisivat noin 60 % yli lasketun määrän, mikä erotus kaupungin luultavasti täytyisi suorittaa laitoksen raken- nusten sittenkään täyttämättä niitä vaatimuksia, mitkä niille olisi asetettava; että lasketut tulot ja menot eivät menneet tasan, minkä- tähden kaupunginviranomaisten täytyi olla valmiit vuosittain suo- rittamaan melko suuria menoja kaupunkilähetyksen kannatusavuksi; sekä että puheenalaiset tilat monelta kannalta katsoen sijaitsivat sangen sopimattomalla paikalla. Tähän katsoen rahatoimikamari puolestaan ei ollut voinut havaita muuta, kuin että ehdotus Knutsin ja Bytarsin tilojen ostamisesta olisi taloudelliselta kannalta epä- edullisena jätettävä sillensä.

Samalla rahatoimikamari mainitsi, että kamarin kansliaan oli annettu epäilemättä halvempain ja tarkoitukseenkin sopivampain maatilojen suullisia myyntitarjouksia.

Kaupunginvaltuustolle oli Inkoon kunnanvaltuutetuiltakin saa- punut asiasta kirjelmä, jossa lausuttiin toivomus, että puheena olevaa työsiirtolaa ei sijoitettaisi Inkoon kuntaan.

Asiaa lisätylle kaupunginvaltuustolle esiteltäessä päätti 2) tämä äänestettyään palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi edellä mai- nittuun valiokuntaan, johon lisäksi valittiin johtaja G. Ehrnrooth ja pankinjohtaja K. Brofeldt.

Kysymys Hel-
singin pitäjän
Viikin kapteenin-
virkatalon
ostosta.

Kirjelmässä 3) toukokuun 31 päivästä huomautti rahatoimi- kamari m. m., että Helsingin kaupungin miltei kävi katsominen ole- van menettämäisillään mahdollisuuden maa-alueittensa laajentami- seen. Ainoastaan koilliseen oli jällellä laajentamismahdollisuutta. Tällä taholla koskettivat kaupungin maat pitkin Vantaan joki- vartta Helsingin pitäjässä sijaitsevaan Viikin kapteeninvirkataloon. Kaupunginviranomaisilla näytti sentähden olevan painavia syitä ottaa harkittavaksi, eikö kaupungin jo nyt olisi ryhdyttävä kes- kusteluihin hankkiakseen itselleen omistusoikeuden mainittuun virka- taloon.

Maatilan pinta-ala oli 601.288 hehtaaria, josta 301.273 hehtaaria oli viljeltyä maata, 85.179 hehtaaria viljelyskelpoista maata, 121.003 hehtaaria metsämaata ja 93.833 hehtaaria joutomaata. Tilaan kuu- lui Vantaanjoessa oleva n. s. Siltasaari, jonka pinta-ala oli 1.613 hehtaaria.

1) Valt. pain. asiakirj. n:o 78. — 2) Lis. valt. pöytäk. jouluk. 20 p. 1 §. — 3) Valt. pain. asiakirj. n:o 19.

Nykyään oli tämä sotilaslaitoksen alainen maatila, lukuunottamatta Siltasaarta ja erästä Vantaanjoen itähaaran viereistä kapeata kaistaletta, jotka k. senaatin lokakuun 27 päivänä 1885 antaman määräyksen mukaan oli luovutettu Helsingin kaupungin vesijohtolaitokselle, maaliskuun 14 päivään 1921 vuokrattu leskirouva T. C. Waseniukselle, ollen vuotuinen vuokra 675 hl. viljaa, mikä käyvän keskiverohinnan mukaan vastasi 8,290 markan 25 pennin raha-arvoa.

Rahatoimikamarin toimituttamassa katselmuksessa oli todettu, että maatilan pääosa hyvin soveltuisi kaikenlaatuisiin rakennusyrityksiin, joita maan edullisen pintamuodostuksen johdosta eivät rasittaisi sanottavat perustamiskustannukset. Samoja etuja alue tarjoisi teiden teossa.

Lisäksi huomautti rahatoimikamari, että vastaisuudessa ehkä syntyvän esikaupungin kävisi helposti ja mainittavitta kustannuksista yhdistäminen emärataan joko aiottua haararataa jatkamalla pitkin Vanhankaupunginlahden länsirantaa tahi jatkamalla Malmin asemalta Helsingin kaupungin seurakuntain hautausmaalle johdettua haararataa, jossa jälkimäisessä tapauksessa rata kuitenkin kulki alun toista kilometriä toisen tilan alueella.

Viikin latokartano oli, niinkuin sanottu, sotilaslaitoksen alainen, minkä johdosta sen luovuttaminen käynee päinsä ainoastaan siten, että kaupunki sijaan tarjosi toisen maatilan, joka sentähden olisi sitä ennen ostettava. Tämän tilan pitänee sijaita jossakin lähipitäjässä ja olla täysin saman arvoinen kuin puheenalainen virkatalo.

Asialle olisi rahatoimikamarin mielestä varmaankin eduksi, jos kaupunginvaltuusto asianomaisten viranomaisten kanssa pidettäviä keskusteluja varten valitsi kamarin lisäksi valtuutettuja.

Vaihtopuolisesti kävisi menetteleminen siten, että kaupunki, tekemällä sopimuksen tilan nykyisen vuokraajan kanssa, ottaisi haltuunsa tilan vuokraoikeuden voidakseen sitten sopivassa tilaisuudessa edellä ehdotetulla tavalla vaihtamalla saada tilan täysin omakseen. Siltä varalta ettei valtion kanssa nykyhetkellä saataisi aikaan sopimusta puheenalaisesta vaihdosta, piti rahatoimikamari suotavana että, siihen katsomatta että kaupunki koettaisi hankkia itselleen täyden omistusoikeuden maatilaan, ryhdyttäisiin keskusteluihin tilan nykyisen vuokraajan kanssa, koska kaupungilla voinee katsoa olevan parempia toiveita saada maatila vastaisuudessa tavalla tai toisella omakseen, jos sillä jo pitemmän aikaa oli ollut vuokraoikeus siihen. Vuokraaja oli tiedusteltaessa minkä korvauksen hän vaatisi vuokraoikeuden luovuttamisesta ilmoittanut suostuvansa luovuttamaan maanviljelyskalut ynnä eräät omistamansa rakennukset 100,000 markasta sekä vuokraoikeuden 50,000

markasta. Maatilan vuokraoikeuden hankkimisesta järeillä oleviksi kymmeneksi vuodeksi olisi siis kustannuksia 150,000 markkaa.

Maatilan nykyisestä arvioarvosta ei rahatoimikamari ollut asian silloisessa vaiheessa katsonut voivansa antaa lausuntoa.

Edellä lausutun johdosta ehdotti rahatoimikamari, joka oli käsitellyt asian kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa pidetyssä yhteisessä kokouksessa, että kaupunginvaltuusto valtuuttaisi kamarin, edellä ehdotetulla tavalla lisättyä, ryhtymään sekä asianomaisten viranomaisten että maatilan vuokraajan kanssa keskusteluihin edellä mainituissa tarkoituksissa.

Asiaa esiteltäessä päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto rahatoimikamarille, lisäjäsenenä herrat Ramsay ja Björkenheim, antaa kamarin anomaa valtuuden.

Kysymys Helsingin pitäjässä olevan Korpaksen talon osain yhdistämisestä kaupunkiin sekä rauennut kysymys mainitun talon ostosta.

Lääninhallitus oli kaupunginvaltuustolta vaatinut lausuntoa Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esityksen johdosta että Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylän Korpaksen verotaloon n:o 1 kuuluvat Brunakärr ja Nyåker nimiset tiluslohkot hallinnollisessa, lainkäytönlisessä ja kirkollisessa suhteessa yhdistettäisiin Helsingin kaupunkiin.

Tämän johdosta helmikuun 22 päivänä antamassaan lausunnossa huomautti rahatoimikamari, että lain mukaan kaupunkiin yhdistämistä ei käynyt toimeenpaneminen, koska Helsingin maalaiskunta maanomistajan suostumuksetta ja vastoin hänen jyrkkää epäystään oli vaatinut julkisen viranomaisen toimenpidettä asiaan. Koska kuitenkin näiden, kaupungin maiden sisällä sijaitsevain sekä taajaan rakennettujen ja liika-asuttujen maapalstain yhdistäminen kaupunkiin oli tarpeen vaatima, oli kamari ryhtynyt keskusteluihin maanomistajan kanssa alueiden ostosta, mutta omistaja oli vaatinut hintaa 219,200 markkaa eli keskimäärin 42,000 markkaa hehtaarilta. Tämän ylen kalliin hinnan johdosta vastusti kamari kauppaä sekä esitti, että valtuusto maanomistajan vastusteluun nähden kuvernöörille ilmoittaisi, että muu lausunto asiasta ei ollut asianhaarain vaatima.

Asiaa esiteltäessä päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto antaa kysymyksen Korpaksen talon tahi jonkin sen osan ostosta raueta sekä panna asian pöydälle, mikäli koski ehdotusta edellä mainittujen tiluslohkosten yhdistämisestä kaupunkiin siksi, kunnes valiokunta, jonka valtuusto oli asettanut käsittelemään kysymystä kaupungin noudatettavasta politiikasta läheisyydessään sijaitsevia huvilayhdyskuntia kohtaan ³⁾, oli valtuustolle antanut mietinnön, koska tämä valiokunta, mikäli oli ilmoitettu, lausuisi mielensä siitä, mitä mahdollisuuksia on yhdistää kaupunkiin alueita, joita se ei omista.

¹⁾ Valt. pöytäk. kesäk. 11 p. 36 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. maalisk. 12 p. 13 §.
— ³⁾ Ks. 1911 vuod. kert. siv. 149.

Drumsön kartanon myyntitarjous hylätty.

Sittenkun lisätty kaupunginvaltuusto kokouksessaan lokakuun 31 päivänä 1911 oli evännyt¹⁾ rahatoimikamarin esityksen että kaupunki ostaisi Helsingin pitäjän Drumsön kylässä sijaitsevan Drumsön kartanon 900,000 markan hinnasta, ilmoitti kamari kirjelmässä kesäkuun 3 päivältä, että kysymys mainitun maatilankankimisesta kaupungille jälleen oli herätetty, sen johdosta että kauppias J. Tallberg, joka sittemmin oli ostanut tuon maatilankin kuuluvine irtaimistoineen 750,000 markan hinnasta, oli tarjonnut sen kaupungin omaksi samasta hinnasta; ja vaikka kamari edelleen oli tässä asiassa entisellä kannallaan sekä sentähden ainoastaan voi viitata asiasta aikaisemmin tekemäänsä esitykseen ja siinä mainittuihin, maatilank ostoa puoltaviin syihin, tahtoi kamari kuitenkin, siihen nähden että sen valmisteltavana nykyään oli kysymys erinäisten muiden maa-alueiden hankkimisesta kaupungille, varata itselleen tilaisuuden antaa valtuustolle täydellisen selvityksen kaikista esillä olevista maanhankintaehdotuksista, jotta kaupunginvaltuustolla olisi tilaisuus tutkia ehdotuksia yhtäikää.

Rahatoimikamarin kirjelmää esiteltäessä päätti²⁾ kaupunginvaltuusto maistraatilta anoa ryhdyttäväksi toimenpiteeseen lisättyjen kaupunginvaltuusmiesten valitsemiseksi käsittelemään Drumsön maatilank ostokysymystä sekä lähiaikoina esiintyviä kysymyksiä muiden maa-alueiden hankkimisesta kaupungille, minkä ohessa valtuusto antoi erikoisvaliokunnalle, johon valittiin herrat Björkenheim, F. von Wright, Listo ja Enckell sekä kauppaneuvos L. Krogius, toimeksi edelleen valmistella kysymystä mainitun maatilank ostamisesta.

Valiokunta antoi sittemmin syyskuun 11:ntenä päivätyn mietinnön³⁾ asiasta, lausuen m. m. tullessa esillä olevaa kysymystä tarkastellessaan siihen käsitykseen, että asiaa tähän asti oli ehken liian paljon katsottu siltä kannalta, että jo nyt pitäisi varmasti voida mainita ne tarkoitukset, joihin ostettavaksi tarjottu alue soveltui, jota vastoin ei ollut pantu tarpeellista huomiota siihen seikkaan, että nämä tarkoitukset todellisuudessa eivät nykyään olleet tarkemmin määriteltävissä. Mitä erittäin tuli alueen käyttämiseen kaupan ja merenkulun tarpeisiin, niin ei näyttänyt olevan syytä koettaa, niinkuin oli tehty, vertailla Drumsötä esim. Vanhankaupunginlahteen eikä peljätä Drumsön oston vaikuttavan mainittuun lahteen aikaisemmin suunniteltujen laitosten aikaansaamiseen. Luonnollista oli, että kaupunki vastedeskin ratkaisisi satamiensa laajentamista koskevat kysymykset sillä tavoin, kuin kulloinkin näytti

¹⁾ Ks. 1911 vuod. kert. siv. 13 ja seur. — ²⁾ Valt. pöytäk. kesäk. 11 p. 30 §.

— ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 55.

olevan tarkoituksenmukaisinta eri tarpeita silmällä pitäen. Mutta ei kaiketi käynyt väittäminen, ettei Drumsö missään tapauksessa voisi tulla kysymykseen satamalaitosten paikkana. Ja jos ajatteli sellaista kaupungin merenkulun kehitystä, että sen nykyiset satamalaitosten paikoiksi sopivat vesialueet, Vanhankaupunginlahti niihin luettuna, osottautuisivat tarpeisiin riittämättömiksi, tarjosivat Drumsön itäranta ja Drumsön tilaan kuuluva Merholman saaren länsipuolisko niiden välisine vesialueineen epäilemättä niin hyvää tilaisuutta satamalaitosten teettämiseen, että ne olisivat kaupungille arvokkaita alueita.

Seikka, johon asian aikaisemmassakin käsittelyssä oli kajottu ja jonka merkitystä ei käynyt kieltäminen, oli, että Drumsöhön kuuluva vesialue oli luettu Viaporin linnoitusplanadin ensimmäiseen piiriin, jossa ei saa toimeenpanna minkäänlaisia rakennusyrityksiä eikä merenpohjan muotoa muuttaa siihen hankkimatta erityistä lupaa asianomaisilta venäläisiltä viranomaisilta. Mutta tähän asianlaitaan ei tulisi panna ratkaisevaa painoa, koska tietenkään ei käynyt edellyttäminen, että nämä viranomaiset kieltäytyisivät myöntämästä lupaa satamalaitosten teettämiseen.

Valiokunnan mielestä puolsivat ehdotettua kauppaa pääasiallisesti seuraavat syyt:

että kaupungin laajeneminen länteen tulee taatuksi ostamalla Drumsö;

että jokainen ajateltavissa oleva yritys luoda kaupungin länsipuolelle sen kanssa kilpailevaa yhdyskuntaa vaikeutuu tai käy mahdottomaksi, jos Drumsö on kaupungin hallussa;

että Drumsön kartanoon kuuluvan 255,785 hehtaarin laajuisen maa-alueen oston 2,900 markan keskihinnasta hehtaarilta ei voi olettaa tuottavan kaupungille tappiota, mihin tarkoituksiin maatilaa käytettäneeikin; sekä

että kauppahinta niihin huvilapalstoista ja viljellystä maasta sekä maatilan rakennuksista oleviin vuokratuloihin nähden, joita jo nyt on odotettavissa, ei mainittavasti rasittaisi kaupungin menosääntöä siihen asti kun maatala käytetään lopulliseen tarkoitukseensa.

Edellä esitetyn nojalla valiokunta ehdotti

kaupunginvaltuuston lisätyin luvuin päätettäväksi:

että Drumsön maatala ostetaan kaupungille 750,000 markan hinnasta, joka rahamäärä on suoritettava 1911 vuoden obligatsioonilainan varoista; sekä

että varsinainen kaupunginvaltuusto saa tehtäväkseen k. senaattilta hakea vahvistuksen edellä mainitulle päätökselle; samoin kuin

että varsinainen kaupunginvaltuusto päättäisi antaa rahatoimikamarin tehtäväksi:

sekä laatia Drumsön maatilan kauppakirjan että myös ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin maatilan yhdistämiseksi kaupunkiin hallinnollisessa, oikeudellisessa ja kirkollisessa suhteessa; ynnä

yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa laatia suunnitelman niiden maatilan osain vuokraamiseksi, joita ei vielä ole vuokralle annettu, sekä lähettää suunnitelman kaupunginvaltuuston tutkittavaksi ja hyväksyttäväksi.

Syyskuun 12:nä päivätyssä mietinnössä ¹⁾ eräiden maa-alueiden hankkimisesta kaupungille antoi rahatoimikamari yleislausuntoja m. m. Viikin kapteeninvirkatalon, Drumsön maatilan ja Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöjen ostosta.

Asiaa esiteltäessä päätti ²⁾ lisätty kaupunginvaltuusto 43 äänellä 17 vastaan, jotka annettiin valiokunnan mietinnön ensimmäisen ponnin hyväksymisen puolesta, jättää kysymyksen Drumsön maatilan ostosta raukeamaan.

Sittenkun Brändö villastad osakeyhtiön johtokunta rahatoimikamarin kanssa keskusteltuaan oli tarjonnut yhtiön myymätömän maan ynnä viereisen vesialueen sekä yhtiön kulkulaitokset, koneet ja eräät ilmoitetut varat Helsingin kaupungin lunastettaviksi 860,000 markan hinnasta, teki kamari, joka yhteisesti kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa oli asiaa käsitellyt, esityksen ³⁾ siitä valtuustolle.

Evätty esitys Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöjen ja laitosten ostosta.

Esityksessään lausui kamari m. m., että Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöt olivat yhtiön ja edellisen omistajan kesken kauppaa päätettäessä pinta-alaltaan kaikkiaan 138.34 hehtaaria sekä käsittivät Brändön saaren, jonka pinta-ala oli 112.66 hehtaaria, mantereelta Vanhankaupunginlahteen pistävän 21.40 hehtaarin laajuisen niemimaan sekä moniaita pienempiä saaria, joiden pinta-ala oli yhteensä 4.28 hehtaaria.

Yhtiön ilmoituksen mukaan oli elokuun 26 päivään asti Brändön saarelta myyty 137 tonttia, joiden yhteenlaskettu pinta-ala oli 26.9679 hehtaaria. Tonteista oli noin 70 rakennettu. Mannerpalsta oli edelleen kokonaan yhtiön omana. Pikkusaarista oli yksi 0.33 hehtaarin laajuinen myyty. Yhtiön hallussa oli edellä mainittuna päivänä Brändön saarella 856,921 m², mantereella 214,000 m² ja pikkusaarilla 39,500 m² eli kaikkiaan 1,110,421 m² (= 111.04 hehtaaria).

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 52. — ²⁾ Lis. valt. pöytäk. syysk. 24 p. 1 §. —

³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 54.

Luovutus käsittäisi seuraavat kulkulaitokset, koneet y. m., joista oli hankintakustannuksia ollut vieressä mainittu määrä:

Helsingissä (Sörnäsän apteekin kulmauksen ja Sörnäsän niemekkeen välillä) ja huvilakaupungissa oleva sähköraitiotie ynnä salmen poikki kulkeva yhdistyskaapeli	Smk	185,438: 81
Höyrylautta	”	100,600: 26
Höyryjyvä, kivenrouhija, sähkömoottori	”	17,879: 32
Sähkövalojohdot ynnä transformaattori ja mittarit	”	29,675: 04
Höyrylautan laskusillat ja laiturit	”	109,552: 70
Tiet	”	196,976: 21
Yleiset uimahuoneet, tavarasuojat ja kaivot.....	”	13,122: 51
	Yhteensä Smk	653,244: 85

Tehdyn tarjouksen mukaan olisi niinmuodoin, poisluettua yhtiön laitosten y. m. arvo, 111,04 hehtaarin laajuisen maa-alueen hinta 206,755 markkaa 15 penniä eli 1,861 markkaa 98 penniä hehtaarilta.

Vuonna 1906 toimituksessa arvioimisessa oli metsä laskettu noin 105,000 markan arvoiseksi, johon nähden kuitenkin oli huomattava toiselta puolen, että osa metsäalaa oli myynnin johdosta sittemmin joutunut pois yhtiön hallusta, mutta toiselta puolen että jällellä oleva metsä oli kasvanut.

Yhtiön hallussa oleva Brändön saaren osa käsitti saaren keski- ja pohjoisosat. Sitä vastoin oli miltei kaikki saaren etelärannan tontit ja hyvinkin puolet itärannan tonteista sekä osa näitä lähinnä sijaitsevien korttelien tonteista jo myyty. Heti myytäväksi käytettäviä tontteja oli satakunta.

Brändön saarella, jota varten yhtiö oli laatinut jaotussuunnitelman, oli osin vierrettyjä ja osin pengerryttyjä teitä yhteensä noin 8 kilometrin pituudelta. Sähköraitiotietä oli mantereella noin 1,400 ja saarella noin 1,500 metrin pituudelta.

Yhtiön omistama vesialue käsitti noin 190 hehtaarin alan pääasiassa Vanhankaupunginselän kaakkoisosaa sekä yhtiön maa-alueita ympäröivän kapeahkon vyöhykkeen. Erittäin huomautettiin, että puolet Sörnäsän niemekkeen ja Brändön välisestä salmesta kuului yhtiön vesialueeseen.

Kauppaan kuuluisi sitä paitsi velkakirjoja, joita erääntyisi vesija viemäripääjohtojen valmistuttua 134,839 markan 50 pennin sekä kiintonaisten sillan valmistuttua huvilakaupungin ja Helsingin välille, joko suorastaan tahi Sinivuoreenmaan kautta, 58,736 markan arvosta.

Mitä tuli kysymykseen, olisiko suotavaa, että kaupunki saisi haltuunsa sen laatuksen alueen kuin tässä oli tarjona, huomautti rahatoimikamari, että huvilakaupunkien perustamiseen sopivain

alueitten tarve oli kauan ollut tuntuva. Todistuksena tästä kävi pitäminen sitä, että erinäisiä huvilayhdyskuntia oli syntynyt kaupungin alueen ulkopuolelle rautatienasemain läheisyyteen ja muihin pääkaupungin kanssa mukavassa kulkuyhteydessä oleviin paikkoihin. Kieltämätöntä oli, että kaupunki ei ollut tähän asti riittävässä määrässä ottanut huomioon tätä tarvetta, erittäinkin mikäli koski huvilapaikkain varaamista kaupungin väestön varakkaammalle osalle. Vasta viime vuosina oli siinä kohden toimenpiteisiin ryhdytty.

Mitä Brändön ostosta koituihin etuihin tuli, oli rahatoimikamari sitä mieltä, että tila luonnonihanine asemineen ja jo nykyään hyvine kulkulaitoksineen tarjosi kaupungin väestön varakkaammalle osalle oivallista asutustilaisuutta ja siten verraten pitkäksi aikaa ratkaisisi tämän asutuskysymyksen, erittäinkin jos kulkulaitoksia edelleen parannettaisiin. Niinikään saisi Helsingin kaupunki Brändöstä, sen ollessa täyteen asutettuna, verotuloja tasaluvuin 150,000 markkaa, edellyttäen Brändön asukkaita verotettavan ainoastaan sikäläisistä kiinteistöistään, mutta kaupungissa muista tuloistaan. Jos taas pantiin laskelman perustukseksi se väkiluku, jota rakennuskonttori oli edellyttänyt saarelle tehtävän lokaviemäriverkon kustannusarviota laatiessaan, eli 15,000 henkeä, ja oletettiin kaupungin noin 150,000 asukkaan suorittavan taksoituksen nojalla veroja tasaluvuin 4,500,000 markkaa, niin kertyisi Brändöstä kunnallisveroja 450,000 markan vaiheilla.

Mitä niihin muihin välillisiin etuihin tuli, joita kaupunki voisi saada Brändön ostamalla, oli huomattava, että saari vallitsi Vanhankaupunginselän väylää, joten kaupunki saaren omistajana voisi järjestää selän miltei koko rannan, minkä asianhaaran merkitystä vastaisuudessa ei ollut vähäksi arvattava.

Tarkastellessaan Brändön ostoa liikeyrityksen kannalta laski rahatoimikamari, edellyttäen kaupungin maksavan saaresta kauppahintana 860,000 markkaa sekä lisäksi suorittavan seuraavien saarella teetettävien töiden kustannukset, nimittäin: lokaviemäriverkon 830,000 markkaa, kaduntasotusten 702,000 markkaa ja vesijohdon pääputken 106,000 markkaa, eli niinmuodoin kaikkiaan 2,498,000 markkaa, kaupungin saavan vastikkeeksi tasaluvuin: käyttökelpoista tonttialaa saarelta, poisluettua katujen ja istutusten ala, 664,000 m² à 5: —, 3,320,000 markkaa, maata mantereelta, 21,4 hehtaaria à 2,000: —, 43,000 markkaa, vesijohtovelkakirjoja 135,000 markkaa sekä yhtiön laitokset, 50 % ilmoitetusta arvosta, 326,000 markkaa, kaikkiaan siis 3,824,000 markkaa. Tässä oli otettava huomioon, että varoihin ei ollut luettu siltavelkakirjain erää 58,736 markkaa, se kun ei erääntyisi, ennenkuin saarelle rakennetaan silta, sekä että laskelman pohjaksi oletettua keskihintaa, 5 markkaa neliömetriltä

perustelivat tiedot yhtiön saamasta keskihinnasta, joka neliömetriltä lukien oli vuosina 1907, 1908, 1909, 1910 ja 1911 kunakin ollut Smk 2: 15, 2: 75, 5: 60, 5: 47 ja 5: 93. Yhtiö oli 1911 vuoden loppuun asti myynyt 234,758 m² tontteja kaikkiaan 618,512 markasta 98 pennistä.

Edellä lausutun johdosta rahatoimikamari m. m. esitti, että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöt ja laitokset ostettavaksi 860,000 markan hinnasta yhtiön tässä edellä kerrotun tarjouksen mukaisesti.

Rahatoimikamarin esitykseen liittyi kolmen kamarin jäsenen kirjoittama vastalause, jossa niiden näkökohtain kumoamiseksi, joita kamarin enemmistö oli esittänyt Brändö villastad osakeyhtiön kiinteän ja irtaimen omaisuuden oston puolesta, esiintuottiin pääasiassa seuraavaa:

Mitä tuli väitteeseen, että kaupungin väestön varakkaamman osan huvilakaupunkien tarve tulisi pitemmäksi ajaksi täytetyksi, huomauttivat vastalausejat, että kaikki Brändön etelä- ja itärannan tontit jo oli myyty. Käyttämättä olivat pohjoisranta ja saaren keskiosat. Ensinmainittu ei ollut sanottavasti haluttu, siinä kun ei ollut tarjona samaa päivänrintaista asemaa ja näköalaa kuin jo myydyillä tonteilla. Saaren keskiosiin täysin verrattavia alueita oli kaupungilla kylläkin; ne ainoastaan kaipasivat osin jaoitussuunnitelman laatimista, osin teiden tasotusta. Saattoipa epäillä, eikö näitä kaupungin alueita ollut katsottava Brändössä tarjona olevia edullisemmiksikin. Kun kaupungin alueet sijaitsivat mantereella, olivat näiden ja varsinaisen kaupungin väliset kulkulaitokset kehittävässä rajattomiin, jota vastoin kulkuyhteys Brändön saaren kanssa aina pysyisi jossain määrin epätydyttävänä.

Brändön vesialueen tärkeyttä kaupungille oli liioiteltu. Kaupunki omisti jo ennestään täysin riittävän alueen Vanhankaupunginselälle aiottuja satamalaitoksia varten. Sörnäsien niemekkeen ja Brändön välisen vesialueen laajentaminen olisi tosin suotava, mutta kaupungilla ei olisi mainittavaa etua siitä, että se saisi haltuunsa Brändöhönkin kuuluvan osan salmea. Kaupungin ja Brändön vesien väliraja kävi Norssin poikki, ja tämän luodon ja Brändön välinen vesi oli niin matalaa, että liikenne oli mahdoton, ellei vettä tältä kohden syvennetty, mikä kuitenkin tuottaisi suhteellisesti suurempia kustannuksia tällä alueella kuin Vanhankaupunginselän muissa osissa, syystä että pohja puheenalaisella paikalla oli kivikoista ja kallioista. Koko Brändön koillisranta oli loivaa ja uusien väyläin avaaminen Vanhankaupunginselälle Hopeasalmosta oli mahdoton veden mataluuden ja hankalain karien johdosta.

Kävi vihdoin epäileminen sitäkin, olisiko saaren osto kaupungille hyvä kauppa. Rahatoimikamarin kannattavaisuuslaskelmassa

edellytettyä tontinhintaa, 5 markkaa neliömetriltä, täytyi pitää sangen korkeana, kun siihen asti oli saavutettu hiukan enemmän kuin 2 markan 60 pennin keskihinta. Jonkin verran korkeampaa keskihintaa tosin saanee edellyttää, jos Brändö kaupungin haltuun jouduttuaan varustettaisiin vesijohdolla ja lokaviemäreillä. Mutta kun toiselta puolen asukasten täytyisi maksaa veroa kaupungille ja monikin siihen asti aivan varmaan oli asettunut saarelle asumaan tuosta veronmaksusta päästäkseen, johtuisi tästä tonttien kysynnän väheneminen ja niiden hintain pysyminen alhaisina. Saisihan kaupunki joka tapauksessa jonkin verran lisää veroesineitä, mutta vastalausajat epäilivät, olisiko tämä lisäännys niin suuri kuin oli laskettu. Suuri osa edellytetystä verotulojen lisäännyksestä tuli aivan varmaan jo nyt kaupungin hyväksi niiden elinkeinonharjoittajain maksamana, joiden saattoi ajatella vastedes asettuvan Brändöhön asumaan. Sivuuttaa ei saisi sitäkään, että kaupungin täytyisi Brändössä kustantaa erinäisiä kunnan laitoksia, niinkuin kouluja, lääkäri, paloasema ja poliisi.

Asiaa esiteltäessä päätti ¹⁾ lisätty kaupunginvaltuusto, koska Brändön saaren yhdistäminen Helsingin kaupunkiin edellytti kaikkien saaresta erilleen murrettujen palstatilain omistajain suostumusta sellaiseen yhdistämiseen, mutta rahatoimikamarin esityksestä puuttui selvitystä siitä, mille kannalle nämä palstatilanomistajat asettuisivat yhdistämiseen nähden eikä sitovaa kirjallista suostumusta heidän tilusalueittensa kaupunkiin yhdistämiseen ollut hankittu, että asiaa oli edelleen valmisteltava, erittäinkin mainitulta kohden, ja annettiin tämä valmistelu tehtäväksi valiokunnalle, johon valittiin herrat Björkenheim, F. von Wright, Listo ja Enckell, kauppaneuvos L. Krogius, vuorineuvos R. Elving sekä insinööri J. Castrén.

Valiokunta antoi sittemmin asiasta mietinnön ²⁾. Siinä valiokunta ensinnäkin mainitsi saaneensa kaikilta Brändön saaren palstatilanomistajilta sitoumukset, joissa asianomaiset olivat suostuneet sallimaan alueittensa yhdistämisen kaupunkiin, jota paitsi Brändö villastad osakeyhtiön johtokunta oli sitoutunut vastaisissa tonttien ja maakappalten myynnissä vaatimaan ostajilta samanlaisen sitoumuksen.

Kysymyksestä oliko yhtiön vesialue kaupungille hyödyllinen ja tarpeellinen oli valiokunta ollut sitä mieltä, että Vanhankaupunginselälle laitettavan keskussataman vastaiselle suunnitelman mukaiselle järjestelylle ja kehitykselle olisi sangen tärkeää, että kaupunki ajoissa ja niin kauan kuin vielä kohtuullisilla ehdoilla kävi pänsä, hankki itselleen käyttöoikeuden selkää ympäröivään ranta-alueeseen.

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. syysk. 24 p. 1 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 81.

Erittäinkin olisi tärkeätä hankkia varmuutta selälle johtavan väylän järjestämisestä siten, että se vastedes voisi täyttää kaikki suuren ja vilkkaan liikenteen vaatimukset. Jos koko Vanhankaupunginselkä käytettäisiin satamalaitosten paikaksi, oli edellytettävä liikenteen Norssin länsipuolisessa 180 metriä leveässä väylässä lisääntyvän siinä määrin, ettei väylä osottautuisi täysin riittäväksi. Ja mikäli paikalla toimitetut luotaukset olivat osottaneet, kävisi Norssin ja Brändön välisen väylän ruoppaamalla levittäminen ja syventäminen niin paljon, että keskikokoiset ja pienemmät alukset mukavasti pääsisivät siitä kulkemaan.

Järkipärisen laajennuspolitiikan mukaisena täytyi valiokunnan mielestä pitää, että kaupunki, kun kohtuullisilla ehdoilla tarjottiin tilaisuutta sen alueen laajentamiseen itää kohti, myös käytti tätä tilaisuutta hyväkseen. Edellyttäen asutuksen ulottuvan idässä Viikin kapteeninvirkataloon ja Hertonäsin maatalaan asti, olisi Brändön alue tärkeänä yhdysväylänä kaupungin ytimen ja noiden etäisten alueitten välillä, sillä oli tuskin ajateltavissa, että niiden välinen yhteys kokonaan kävisi Vanhankaupunginlahden ympäritse kulkevia liikenneväyliä pitkin.

Erityistä merkitystä asutuskannalta saisi Brändön alue, sittenkun Vanhankaupunginselälle suunnitellut keskussataman laitokset vastedes oli saatu aikaan sekä teollisuus- ja liiketoiminta keskitetty näihin seutuihin. Rahatoimikamarin mietinnössä oli lausuttu, että Brändötä vastaisuudessa voisi käyttää ainoastaan huvilakaupungiksi. Vaikka valiokunnasta näytti olevan liian aikaista käydä antamaan seikkaperäisempää lausuntoa siitä, miten Brändön aluetta vastedes olisi käytettävä, siinä tapauksessa että kauppa syntyisi, huomautti valiokunta kuitenkin, ettei suinkaan käynyt pitäminen mahdollisena eräiden Brändön osain ynnä Kivinokan niemekkeen varoamista kaupan ja teollisuuden tarpeisiin. Kun alue sijaitisi aivan vastaisen satamapiirin keskellä ja kaupunki voi sanottavitta vaikeuksitta Vanhankaupunginselän ympäritse johtaa rautatien sinne, näyttivät kaikki syyt puhuvan sen puolesta, että sopivain tehdas- ja varastopaikkain tarvetta olisi täällä tyydytettävä mikäli olot sallivat.

Asiassa käytettävänään olleen selvityksen pohjalla oli valiokunta päättänyt puoltaa, että kaupunki nyt päättäisi tehtyä tarjousta hyväkseen käyttäen ostaa Brändön yhtiön kiinteistöt ja laitokset.

Kolme valiokunnan jäsentä, herrat Elving, Listo ja von Wright, oli ollut sitä mieltä, että kaupungin olisi hylättävä yhtiön tekemä tarjous. Käsityksensä tueksi oli tämä vähemmistö esittänyt pääasiallisesti seuraavia näkökohtia:

Kaupunki ei nykyään määrättäviin aikoihin tarvinnut Brändön yhtiön vesialuetta vastaisia satamalaitoksiaan varten, koska kaupun-

gilla oli tilaisuutta omalla vesialueellaan järjestää vastaiset satamalaitoksensa merenkulun kannalta tyydyttävästi. Ehdotetulla Norssin viereisen väylän laajentamisella tuskin olisi mainittavaa merkitystä, koska väylän jatkos, viereinen Sumpparin salmi, oli tuntuvasti ahtaampi. Sitä paitsi olisi kaupungilla tilaisuus pakkolunastusta käyttämällä hankkia itselleen ne vesialueen osat, joita kaupungin satama- ja liikenne-edut vaatisivat. Asutuskannaltakaan ei Brändön alueella ollut mainittavaa merkitystä, koska saarella, siinäkin tapauksessa että se kokonaan luovutettaisiin asuntotontteiksi, olisi tilaa enintään ainoastaan 14,000 hengelle. Yhtiönkin hallussa pysyen Brändö tarjosi asuinpaikkoja kaupungin liikaväestölle, tarvitsematta kaupungin panna kustannuksia maan oston. — Asian rahalliseen puoleen nähden olivat mainitut jäsenet huomauttaneet, ettei ollut niin paljon kysymys siitä rahamäärästä, mikä käytettiin kauppahintaan, vaan että huomioon olisi otettava ne suuret summat, joita lisäksi täytyi uhrata parempien kulkulaitosten, katujen, lokaviemärien, vesi- ja valojohtojen, terveydenhoidon, poliisin ja palolaitoksen, koulujen y. m. kunnallisten laitosten sekä kirkon aikaansaamiseksi. Nämä tarpeet eivät ainoastaan kuluttaisi alueelta kertyviä kunnalliservoja, vaan tuottaisivatpa kaupungille lisäkustannuksiakin, jotka eivät kohtuullisesti suhtautuisi siihen hyötyyn, mikä kunnalla voi olla alueen käyttämisestä. Sitä paitsi oli syytä pelätä, että Brändön kaupasta edellä kerrotulla tavalla aiheutuvat menot estäisivät ostamasta muita kaupungin laajennustarpeiden tyydyttämiseen paljon tärkeämpiä maa-alueita. — Brändön alueen lunastamista ei käynyt katsominen välttämättömäksi myöskään Hertonäsin maatilán vastaista ostoa silmälläpitäen, koska kulkuväylä Hertonäsiin oli aikaansaataavissa Brändön kautta käyvästä kulkuyhteydestä riippumatta.

Lopuksi valiokunta ilmoitti, että Brändön kauppahinta oli alennunut tasaluvuin 845,000 markkaan, sen johdosta että tontteja oli myyty sen jälkeen kuin viime tiedot oli rahatoimikamariin annettu.

Valiokunta ehdotti,

että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi:

enintään 845,000 markan hinnasta ostaa Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöt ja laitokset yhtiön sitä varten tekemän tarjouksen mukaisesti;

kauppahinnan suoritettavaksi kaupungin tätä tarkoitusta varten ottamasta 5-prosenttisesta, kahdenkymmenen vuoden kuluessa kuoletettavasta obligatsioonilainasta; sekä

antaa varsinaisen kaupunginvaltuuston toimeksi ryhtyä päätöksen täytäntöönpanon vaatimiin toimenpiteisiin; samoin kuin että varsinainen kaupunginvaltuusto päättäisi:

k. senaatilta hankkia vahvistuksen edellä kerrotulle päätökselle;

antaa rahatoimikamarin tehtäväksi sekä laatia kauppakirjan yhtiön omaisuuden ostosta, määrätä sopivan omaisuuden haltuunottoajan ja ryhtyä tarpeellisiin toimiin edellä mainitun obligatsioonilainan ottamiseksi, että myös ryhtyä toimenpiteeseen kiinteistön yhdistämiseksi kaupunkiin hallinnollisessa, oikeudellisessa, kameraallisessa ja kirkollisessa suhteessa; sekä

niinkään käskeä rahatoimikamarin yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa valmisteltavaksi ottaa kysymyksen tilan vastaisesta käyttämisestä sekä kaupunginvaltuustolle esittää asianhaaran siinä kohden vaatimat ehdotukset.

Asiaa lopullisesti esiteltäessä päätti ¹⁾ lisätty kaupunginvaltuusto 33 äänellä 23 vastaan, jotka annettiin valiokunnan mietinnön ensimmäisen ponnien hyväksymisen puolesta, hylätä ehdotuksen Brändö villastad osakeyhtiön kiinteistöjen ja laitosten ostosta.

Tilkan niittypalstan A vuokraoikeuden lunastustarjous hylätty.

Päätirehtööri T. Laitisen kaupunginvaltuustolle tekemän tarjouksen että kaupunki lunastaisi Meilansin alueella olevan Tilkan niittypalstan A vuokraoikeuden ynnä sinne rakennetun, Lepokoti Tilkka nimisen sairaalan irtaimistoiheen 385,000 markasta valtuusto, kansakoulujohtokunnan, terveydenhoitolautakunnan ja rahatoimikamarin annettua asiasta lausunnon, hylkäsi ²⁾.

Tontin varaiminen pientenlastenkoulun paikaksi.

Sittenkun kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 28 päivänä 1908 oli kaupunginasemakaava-toimikuntaan lausunnon saamista varten lähettänyt Sedmigradskyn pientenlastenkoulun ja Marian turvakodin johtokunnan esityksen tontin luovuttamisesta pientenlastenkoulun paikaksi Pakaan alueelta, antoi kaupungin yleisten töiden hallitus asiasta lausunnon.

Asiaa uudelleen esiteltäessä päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto antaa edellä mainitun hallituksen toimeksi laatia tekeillä olevan Pakaan alueen kaupunginasemakaavaehdotuksen niin, että siinä tulee varatuksi sopiva tontti puheena olevaan tarkoitukseen.

Käsiammatti- ja teollisuustalon ohjelman y. m. perille antamisaikaa pitennetty.

Kaupunginvaltuustolle annetussa kirjoituksessa anoi tänne hankkeissa olevaa käsiammatti- ja teollisuustaloa varten asetettu komitea aikaa, jonka kuluessa komitean tuli valtuuston lokakuun 31 päivänä 1911 tekemän päätöksen ⁴⁾ mukaan valtuustolle antaa mainitun, Pohjois Rautatiekadun tonteille n:oille 7 ja 9 kortteliin n:o 402 XIII kaupunginosaan teetettävän talon lähempi ohjelma luonnospiirustuksineen ja kustannusarvioineen, pitennettäväksi toukokuun 15 päivään 1912.

Asiaa esiteltäessä myöntyi ⁵⁾ kaupunginvaltuusto rakennuskomitean anomukseen.

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. jouluk. 20 p. 1 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. maalisk. 12 p. 31 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. lokak. 29 p. 19 §. — ⁴⁾ Ks. 1911 vuod. kert. siv. 20 ja 21. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. toukok. 14 p. 40 §.

Rahatoimikamarin esityksestä päätti 1) kaupunginvaltuusto valtuuttaa kamarin rakennusmestari J. Söderlundille huutokaupatta myymään Sirkuskadun varrella korttelissa n:o 297 olevan tontin n:o 8 90,720 markan hinnasta.

Sirkuskadun tontin n:o 8 myynti.

Kunnan työväenasuntojen rakennustoimikunnan esityksestä ja rahatoimikamarin lausunnon 2) mukaisesti päätti 3) kaupunginvaltuusto, että toimikunnan tehtävä 4) antaa ehdotus kunnan rakennustoiminnan edelleen jatkamisesta oli lakkaava sekä että kamari saisi myydä tuollaisia asuntoja varten varatuissa kortteleissa n:oissa 372 412 ja 419 käyttämättä olevat tontit kaupungin asuntotonttien myymisestä säädetyin ehdoin.

Varattujen tonttien myynti kortteleista n:oista 372, 412 ja 419.

Kalastaja J. Nordströmin hakemuksen saada 5,000 markan hinnasta lunastaa taikka myös mahdollisimman pitkäksi ajaksi vuokrata Bengtsårin maatalaan kuuluvat Gråön, Kalfholmarna sekä Gråöarna nimiset saaret ympäröivine kalavesineen kaupunginvaltuusto, saatuaan kasvatuslautakunnalta ja rahatoimikamarilta epäävät lausunnot asiasta, hylkäsi 5).

Bengtsårin maatalaan kuuluvien saarien ynnä kalaveden lunastusta tarkoittavat hakemukset hylätty.

Niinikään hylkäsi 6) kaupunginvaltuusto, kasvatuslautakunnan ja rahatoimikamarin annettua epäävän lausunnon, rouva A. Hanneliuksen anomuksen saada lunastaa taikka mahdollisimman pitkäksi ajaksi vuokrata Bengtsårin maatalaan kuuluvan osan Kadermon saarta ynnä Orrgrundens nimiset luodot sekä niiden viereisen kalaveden.

3. Kaupungin kiinteän omaisuuden vuokra- ja muuta nautintaoikeutta koskevat asiat.

Sittenkun kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 31 päivänä 1911, periaatteessa hyväksyen ne näkökohdat, joita antamassaan mietinnössä oli esittänyt valiokunta, joka oli asetettu m. m. lähemmin valmistelemaan kysymystä kaupunginmaan vuokrauksesta voimassa olevain oikeussääntöjen täydentämisestä luotonantajan oikeuden turvaamiseksi, oli rahatoimikamariin edelleen valmisteltavaksi lähettänyt 7) kysymyksen, kävisikö jonkin osan kaupunginmaata valiokunnan tarkoittamalla tavalla luovuttaminen rakennettavaksi, antoi kamari kirjelmässä 8) maaliskuun 18 päivältä lausunnon kaupunginmaan vastaisesta käyttämisestä sitä rakennettavaksi luovutettaessa.

Kysymys kaupunginmaan vastaisesta käyttämisestä sitä rakennettavaksi luovutettaessa.

1) Valt. pöytäk. huhtik. 30 p. 9 §. — 2) Rtk. kirj. syysk. 5 p. n:o 458. — 3) Valt. pöytäk. syysk. 24 p. 13 §. — 4) Ks. 1906 vuod. kert. siv. 46 ja seur. — 5) Valt. pöytäk. syysk. 10 p. 24 §. — 6) Valt. pöytäk. syysk. 10 p. 25 §. — 7) Ks. 1911 vuod. kert. siv. 21 ja seur. — 8) Valt. pain. asiakirj. n:o 36.